

Мироглед и личност на Ботев

(публицистична проза)

Хр. Ботев е велик син на българския народ. Той оставя дълбоки, неизлечими следи в народното съзнание, завещава крупно по своята сила и величие творческо дело.

Освен ненадминатата си поезия Б-в създава и могъща по своята сила и въздействие проза. Той пише статии, дописки, фейлетони, художествени очерци, които го налагат като темпераментен и изключително талантлив журналист и публицист, хуморист и сатирик. Прозата на Б-в не е много обемна - няколко фейлетона и очерци, няколко десетки статии и приблизително толкова дописки и бележки, но по неотразимото си влияние, по дълбокото си идейно съдържание, по ярките си художествени качества тя представява неограничено национално богатство, велика школа на нашата публицистика. Б-в гледа на печата като по най-активно средство за политическо въздействие.

"И науката, и литературата и нацията и журналистиката - пише той - с една дума, сичката духовна дейтелност... би трябвало да заемат характер по политическата пропаганда, т.е. да се обръзват с животът, със стремленията и с потребностите на народът..." Но печатът не е само средство за политическа пропаганда. Това е само една от неговите задачи. Печатът трябва да съдейства и за организиране на борбата за свобода.

Разбиранията си за ролята на печата Б-в блестящо прилага в редакторските от него вестници в цялата публицистична практика. Засяга почти всички най-актуални въпроси от своето време: Той пише в политическото поле на народа, анализира състоянието на националните освободителни сили, сочи техните задачи, изказва се по икономическото положение, изтъква тежкото данъчно бреме, експлоатацията на народа от страна на турските власти и българските им палачи - чорбаджии, задълбочено разглежда

со-ци-ал-ни-те от-но-ше-ния, пре-це-ня-ва ока-я-но-то със-то-я-ние на се-ля-ни-те, за-па-да-не-то на за-на-я-ти-те, изоб-ли-ча-ва про-даж-ни-чес-т-во-то на чор-ба-д-жи-и-те, наг-лост-та и ли-це-ме-ри-е-то на тур-с-ко-то пра-во-съ-дие. С уди-ви-тел-но поз-на-ва-не обяс-ня-ва важ-ни-те яв-ле-ния в меж-ду-на-род-ния жи-вот. Не-го-во-то пе-ро е про-ник-на-то от ду-ха и ос-нов-ни-те идеи на ре-во-лю-ци-он-но-ос-во-бо-ди-тел-но-то дви-же-ние. Пре все-ки от-де-лен по-вод Б-в тър-си да под-чер-тае ос-нов-но-то, глав-но-то, прин-цип-но-то, оно-ва, ко-е-то от-го-ва-ря на за-да-чи-те и тен-ден-ци-и-те на бор-ба-та. Всич-ки-те му ра-бо-ти са пи-са-ни все по кон-к-рет-ни по-во-ди и съ-щев-ре-мен-но из-ра-зя-ват важ-ни, об-що-ва-лид-ни, трай-ни идеи и прин-ци-пи. Фак-ти-те, ко-и-то Б-в при-веж-да в сво-и-те ста-тии, до-пис-ки и фей-ле-то-ни, са ви-на-ги точ-ни, яр-ки и кон-к-рет-ни. От тях из-ли-за Б-в, на тях се опи-ра, за да пра-ви сво-и-те за-дъл-бо-че-ни из-во-ди. Б-в пи-ше ста-ти-и-те си глав-но в ре-дак-ти-ра-ни-те от не-го вес-т-ни-ци "Ду-ма на бъл-гар-с-ки-те емиг-ран-ти" и "Зна-ме" и във вес-т-ни-ци-те на ка-ра-ве-лов "Сво-бо-да" и "Не-за-ви-си-мост". Ста-ти-и-те на Б-в са про-ник-на-ти от бо-е-ви дух. В тях той по-ле-ми-зи-ра и об-ви-ня-ва, ра-зоб-ли-ча-ва и ут-вър-ж-да-ва, во-ю-ва и въз-п-ла-ме-ня-ва.

В ста-ти-я-та "На-мес-то прог-ра-ма" (в. "Ду-ма") Б-в из-тък-ва наз-на-че-ни-е-то на ввес-т-ни-ка ка-то ор-ган на ре-во-лю-ци-он-на-та емиг-ра-ция и при-зо-ва-ва "все-ки емиг-ран-тин, вся-ка бла-го-род-на ду-ша, все-ки свес-тен бъл-га-рин" на бор-ба, за ос-во-бож-де-ние на-ци-о-нал-но и со-ци-ал-но.

В ста-ти-и-те си Б-в чис-то раз-г-леж-да въп-ро-си-те за со-ци-ал-но-то не-рав-ноп-ра-вие, за не-об-хо-ди-мост-та от ре-ши-тел-но пре-мах-ва-не на ек-с-п-ло-а-та-ци-я-та, за на-род-на-та ре-во-лю-ция ка-то един-с-т-ве-но въз-мо-жен път към сво-бо-ден и спра-вед-лив жи-вот. Един-с-т-вен за-щит-ник на бъл-гар-с-кия на-род Б-в виж-да в ли-це-то на ве-ли-кия рус-ки на-род. Не-за-ви-си-мо от съ-об-ра-же-ни-я-та на то-га-ваш-но-то рус-ко пра-ви-тел-с-т-во Б-в твър-до вяр-ва, че щом на-ро-дът въз-та-не, ру-си-те ще се при-те-кат на по-мощ. "Ру-сия - пи-ше той- ни-ко-га ня-ма да се от-ка-же от нас и ни-ко-га ня-ма да поз-во-ли на дру-ги-те на-род-нос-ти да по-га-зят сла-вян-с-ко-то "име".

В за-щи-та на Па-риж-ка-та ко-му-на и про-тив ли-це-мер-ния хленч на тия, ко-и-то оп-лак-ват Па-риж "сто-ли-ца-та на раз-в-ра-та", "шко-ла-та на шпи-он-с-т-во-то и роб-с-т-во-то", на тия, ко-и-то про-ли-ват кро-ко-дил-с-ки съл-зи за "без-ду-ши-е-то", а прок-ли-нат "ра-зум-но-то". Б-в пи-ше ста-ти-я-та "Сме-шен плач" (в. Ду-ма).

Особено характерни за Б-в са фейлетоните, в които разкрива робското положение на народа, равнодушието към неговата съдба, осмива безличието и продажността на журналисти и писатели, изобличава чорбаджии и изедници, бичува фалша и лицемерието в международния живот. Най-силен е фейлетонът "Политическа зима". С рядка изобличителна сила Б-в разкрива картината на съвременният международен живот, засягайки политическите въпроси в Европа и на Балканите, икономическите интереси и отношения и тежката участ на нашия народ. В "Длъжностите на писателите на журналистите Б-в насочва своето сатирично острие против писачите търгаши, за които работата в печата е доходно средство, а не служба важна, отговорна, служба на народа.

Извънредно ценни са фейлетоните "Знаеш ли ти кои сме?" Те открояват живо и изразително интересни моменти от нашата действителност в последното десетилетие преди Освобождението и съдържат богати факти и подробности от обществено-политическите и литературни нрави на времето. Поважни очерци са "Примери от турското правосъдие" и "Това ви чака". В тях Б-в разкрива в подробности сцени из живота на поражения народ и насочва нуждата от борба като изход от тежкото положение. За характеристиката на човека публициста и революционер Б-в твърде много допринасят и неговите писма. В тях той изтъква като високо принципен, всецяло отдаден на делото готов на саможертва човек. Особено ярко в писмата на Б-в изпъкват неговият патриотизъм. А от борбата на "Радецки", прощавайки се с нея си, Б-в подчертава: "Знай, че после отечеството съм обичал най-много тебе..."

Писмата на Ботев допълват обаятелните черти на неговата изключителна личност.

И в поезията на Б-в израсква неговият образ на велик революционер и борец, за когото личният живот има смисъл само в борбата за народа за свобода. Чувствата на поета са силни и трайни. Те се движат в две направления - силна омраза към враговете на народа - чорбаджии и изедници, предателите и силна любов към народа, близките си, героите на свобода.

С красотата на своя съдържателен живот, с величието на героичната си смърт, със силата на революционните си идеи с обаянието на неувяхващата

си по-е-зия и пуб-ли-цис-ти-ка Х.Б-в уп-раж-ня-ва ог-ром-но въз-дейс-т-вие в/у на-род-но-то съз-на-ние.

С кри-ла-ти-те вдъх-но-вен-ни сло-ва: "Тоз, кой-то пад-не в бой за сво-бо-да, той не уми-ра..." Б-в пред-ре-къл соб-с-т-ве-но-то си без-с-мър-тие.